



**TÜRK-ALMAN  
ÜNİVERSİTESİ  
ÖĞRETİM ÜYESİ  
DOÇ. DR.**

**ENES  
BAYRAKLI:**

**AB  
Reaksiyon  
Veremiyor,  
İmajı Yerle  
Bir Oldu**



SÖYLEŞİ: YUSUF ÖZKIR

**Y**akın tarihe kadar istikrarın, gücün merkezi olarak görülen Avrupa Birliği, son yıllarda problemler karşısında yeterli refleksi veremiyor. Karşılaştığı her sorunda, kendisinden beklenenin aksine gücün ve çözümün değil, acizliğin ve çözümsüzlüğün merkezi oluyor. Suriye'deki drama yıllardır kayıtsız kalan Avrupa, mültecilere karşı takındığı insanlık dışı tavırla savunduğu tüm değerleri ayaklar altına aldı. Şimdi ise tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgınının yeni merkezi olmuş durumda. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin insan hayatının söz konusu olduğu virüsle mücadele sırasında bile birbirlerine karşı takındığı bencilce tavır ise AB'nin geleceğini bir kez daha sorguluyor. Bu bağlamda Avrupa'yı iyi bilen bir isim Doç. Dr. Enes Bayraklı ile hem Avrupa'nın büyük sorunlar karşısındaki duruşunu hem de koronavirüs salgını karşısında Türkiye'nin örnek gösterilen mücadelesini ve bu salgının küreselleşmenin geleceğini nasıl etkileyeceğini konuştuk.

### **Belçika'dan yeni döndünüz. Koronavirüs ile mücadele konusunda Avrupa'da nasıl bir tablo var, nelere tanık oldunuz?**

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre Avrupa bu küresel salgının yeni merkezi haline geldi. Ama çok kısa bir süre içerisinde ABD salgınının yeni merkezlerinden oldu. Bunun en önemli nedenlerinden birisi tabii ki küreselleşme. Yani küresel düzlemde insanların bugün tarihte hiç bir dönemde olmadığı kadar hızlı ve yoğun seyahat ediyor oluşu. Avrupa'nın ve Amerika'nın burada en önemli dezavantajı Çin'le ciddi bir ekonomik entegrasyonda içerisinde olması. Sadece ihracat, ithalat manasında değil iş adamlarının ve turistlerin gidiş gelişleri açısından da çok ciddi bir hareketlilik var. Dolayısıyla Avrupa ve ABD, Çin'le olan insan hareketliliğini durdurmakta çok geç kaldı. Virüs öncelikle Çin'den İtalya'nın kuzeyine oradan da yarıyıl tatilinde İtalya'ya tatil amacıyla giden in-

sanlar aracılığıyla tüm Avrupa'ya yayılmış oldu. Schengen nedeniyle Avrupa içerisinde inanılmaz bir insan hareketliliği olduğundan dolayı virüs tüm Avrupa'ya bir anda yayıldı. Tarihte de veba gibi büyük salgınlar büyük oranda hep ticaret yoluyla yayılmıştır.

### **BEDELİNİ DÜNYA ÖDÜYOR**

**Refah seviyesi yüksek toplumlar genelde çok sağlıklı toplumlar olarak tanımlanır pozitivist yaklaşımlarda. Avrupa için de böyle bir bakış var. Peki, bu süreç nasıl bir tablo ortaya çıkaracak?**

100 yıl önce yaşanan İspanyol gribinin küresel bazda çok büyük etkileri oldu, 50 milyon insanın hayatını kaybettiği tahmin ediliyor. Yakın dönemde SARS ve MERS salgını da oldu ama bu kadar yayılmadı. Ebola da Afrika'da belli ülkelerle sınırlandırıldı. Fakat bu salgın, 100-200 yılda bir

ortaya çıkan çok büyük bir salgın. Ve tabii bunun neticesinde bambaşka bir dünyaya uyanacağımız kesin gibi. Toplumsal, ekonomik, siyasi çok ciddi sonuçları olacak bu salgının. Küreselleşmenin nimetlerinden ekonomik olarak en fazla faydalanan ülkeler Batılı ülkeler. Fakat bu ülkeler, aynı zamanda küreselleşmenin beraberinde getirdiği sorunlar konusunda ciddi adımlar atmaktan çekinen ve bugüne kadar ciddi bir irade koyamayan ülkeler. Ve bunun bedelini bütün dünya hep beraber ödüyor şu anda.

Koronavirüsün (Covid-19) hayvanlarda bulunan bir virüs türü ve yüzlerce türünün olduğu biliniyor. Covid-19, SARS ve MERS gibi mutasyon geçirerek hayvandan insana ve insandan da diğer insanlara bulaşma özelliği kazanmış. Aslında bu konuyla ilgili geçmişte birçok çalışma yapılmış. Koronavirüs ailesinden bir virüsün böyle bir salgına neden olabileceği ile ilgili bilim insanları uyarıda

**Son dönemde yaşananlar en büyük darbeyi AB'nin inşa ettiği imaja vurdu. Koronavirüsün yayılması sonrasında AB üyesi ülkelerin "Her koyun kendi bacağından asılır" tutumu, AB'nin zor zamanlarda bütün ilkelerin ve dayanışmanın yerle bir olduğu bir yapı olduğunu gözler önüne serdi.**

**KÜRESELLEŞMENİN NİMETLERİNDEN EKONOMİK OLARAK EN FAZLA FAYDALANAN ÜLKELER BATILI ÜLKELER. FAKAT BU ÜLKELER, AYNI ZAMANDA KÜRESELLEŞMENİN BERABERİNDE GETİRDİĞİ SORUNLAR KONUSUNDA CİDDİ ADIMLAR ATMAKTAN ÇEKİNEREK VE BUGÜNE KADAR BELLİ BİR İRADE KÖYAMAYAN ÜLKELER. VE BUNUN BEDELİNİ BÜTÜN DÜNYA HEP BERABER ÖDÜYOR.**



### ENES BAYRAKLI KİMDİR?

Viyana Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü lisans mezunu olan Enes Bayraklı, aynı üniversitede Siyaset Bilimi alanında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. 2009-2010'da İngiltere Nottingham Üniversitesinde doktora tezi için araştırmalarda bulundu. 2011-2013 arasında Londra Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde uzman ve müdür yardımcılığı pozisyonunda çalıştı. Aynı dönem içerisinde Ağustos-Aralık 2012 arasında kurucu müdür olarak Bükreş ve Köstence Yunus Emre Türk Kültür Merkezlerinde görev aldı. 2013'ten beri Türk-Alman Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. SETA Brüksel Koordinatörü ve Avrupa araştırmaları direktörlüğü görevini yürüten Bayraklı'nın çalışma alanları arasında, İslamofobi, Avrupa'da aşırı sağ hareketler, dış politika analizi, Alman siyaseti ve dış politikası bulunmaktadır.

bulunmuşlar. Fakat Çin, bu konuda özellikle yabancı hayvan pazarları ve bu hayvanların tüketimi ile ilgili ciddi bir önlem almadığı için virüs hayvanlardan insana geçti ve küresel bir salgına sebebiyet verdi. Yapılan bazı öngörülere göre eğer Çin'in yaptığı gibi sert önlemler alınmazsa dünya genelinde 60 milyona yakın insanın bu salgından ölebileceği belirtiliyor.

### VİRÜS SINIR TANIMİYOR

**Koronavirüs dünyada statü gözetmeksizin herkesi etkiledi. Güvenlik paradigması boyut mu değiştiriyor?**

Özellikle 11 Eylül'den sonra güvenlik ve dış politika paradigması terörle mücadele eksenine oturdu. Fakat bu salgından sonra özellikle salgın hastalıklarla ve potansiyel yeni virüslerle mücadele de önemli hale gelecek gibi gözüküyor. Çünkü buna benzer yüzbinlerce virüsten bahsediliyor; mutasyona uğrayabilecek ve insanlığı etkileyebilecek. Afrika'daki bir insanı da Almanya'daki bir insanı da aynı virüs tehdit ediyor. Tabii herhangi bir hastalıkla mücadelede sağlık sistemleri açısından bariz farklar mevcut. Dolayısıyla yine de eşitsizlik çok yüksek. Şu anda Afrika'nın sağlık sistemi çok zayıf, virüsü tespit etmek bile orada çok güç. Buradaki esas mesele virüsün sınır tanımaması. Bu açıdan küreselleşmeden ekonomik fayda sağlayan ve zenginliğini katlayarak devam eden bu kesimler, aynı zamanda küreselleşmenin negatif etkilerinden de büyük oranda etkilenabiliyor. Bu virüs bütün duvarları yıktı geçti. Yani Türkiye-Yunanistan sınırındaki yahut Akdeniz'deki mültecileri durdurabilirsiniz ama virüsü tam da inşa edilmiş olan küresel kapitalist sistem nedeniyle durduramıyorsunuz.

Aslında en az virüsler kadar tehlikeli başka bir mesele daha var; o da iklim değişikliği ve bunun sonuçları. Bunun da yine birincil müsebbibi özellikle Batılı ülkelerin ürettiği emisyonlar. Havayı kirletmeleri, sera gazı ve karbonmonoksit salınımı, dünya üzerindeki ısı ortalamasının yükselmesi, kutuplardaki buzulların erimesi ve deniz seviyelerinde yükselme. Çok tartışılıyor fakat bu konuda yeterli adım atamıyorlar. Belki

de bu yüzden 50-100 sene sonra birçok ülkenin önemli bir kesiminin sular altında kaldığını göreceğiz. Ama kapitalizm bıçak kemiğe dayanmadan yani sorun gelip de kapıya dayanana kadar bir tedbir alamıyor. Tabii özellikle bu salgından sonra bütün bunlar da tartışılacak.

## AB İLKESEL ÇÖKÜŞTE

Son dönemde yaşananlar en büyük darbeyi AB'nin inşa ettiği imaja vurdu. Bu imaj kendisini insan haklarının ve hukukun üstünlüğünün savunucusu olarak pazarlıyordu. Mülteci meselesinde bu imaj çok yara aldı. Aşırı sağın yükselmesi ve finansal krize verdikleri tepkide de zaten çok aşınmıştı bu imaj. Virüsün yayılması sırasında krizin ilk anlarında AB'nin neredeyse hiç ciddi tepki verememesi, meselenin ulus devletlerin tekelinde yürümesi de bu konudaki son tartışma konusu oldu. Tabiri caizse AB üyesi ülkelerin "Her koyun kendi bacağından asılır" tutumu ileride AB'yi sorgulayan aşırı sağcıların, popülistlerin ve ırkçıların ellerini çok güçlendirecek.

Mesela yaşlı nüfusu fazla olduğu için Avrupa salgından çok ciddi derecede etkileniyor. Sağlık sistemi birçok AB üyesi ülkede hastanelere yaşanan akından dolayı adeta çökmüş durumda. İtalya bu nedenle Avrupa ülkelerinden yardım istedi. Fakat başlangıçta Almanya ve Fransa, solunum cihazları ve maske üreten firmalarının İtalya'ya ihracat yapmalarına müsaade etmedi. Kendi vatandaşlarının bu ürünlere ihtiyaçları olduğunu gerekçe gösterdiler. İtalya ise aradığı desteği Çin'den ve Rusya'dan bulabildi. Bine yakın solunum cihazı satın aldı, yüze yakınına Çin kendisi hibe etti. Salgınla mücadele için Rus askerleri İtalya sokaklarında görüldü.

Dolayısıyla AB'nin imajı yerle bir oldu. Mesela özellikle Balkan ülkelerinde AB'nin "istikrarın merkezi" olduğu yönünde bir anlayış vardı. Ancak AB dışına medikal cihaz ve maske ihracatına yasak getirilmesi sonrasında Sırbistan Başbakanı, "Sizin bütün bu anlattıklarınız bir peri hikayesiydi. Bizim Çin'den başka dostumuz yok. Bize Çin'den başka yardım eden yok" diye bir açıklama yaptı. Yani AB'nin zor zamanlarda bütün ilkelerin ve dayanışmanın yerle bir olduğu bir yapı olduğu ortaya çıktı. İnsanın insanın kurdu olduğu, her koyunun kendi bacağından asıldığı bir sisteme dönüş demek bu. Bu AB açısından çok büyük bir sıkıntı.



**BU VİRÜS  
BÜTÜN  
DUVARLARI  
YIKTI GEÇTİ.  
YANI TÜRKİYE-  
YUNANİSTAN  
SINIRINDAKİ  
YAHUT  
AKDENİZ'DEKİ  
MÜLTECİLERİ  
DURDURA-  
BİLİRSİNİZ AMA  
VİRÜSÜ TAM DA  
İNŞA EDİLMİŞ  
OLAN KÜRESEL  
KAPİTALİST  
SİSTEM  
NEDENİYLE  
DURDURAMI-  
YORSUNUZ.**

## Bu salgının AB açısından siyasal anlamda ne tür sonuçları olur?

Mesela bu krizde İtalya ve İspanya gibi çok büyük kayıplar veren ülkeler yaşadıkları sorunu yüksek sesle dile getirecektir. Bu ülkelerde AB karşıtı hareketler güçlenecektir. Aslında baktığımız zaman Avrupa Birliği ile Çin aynı sorunla karşı karşıya kaldılar. Çin büyük bir nüfusa ve merkezi karar alma kapasitesine sahip bir ulus devlet. AB ise ne Çin gibi bir ulus devlet ne de ABD gibi federatif bir yapı. Ama diğer yandan birlik içerisinde de fiziki sınırlar yok. Dolayısıyla mallar, insanlar, virüsler, hastalıklar her şey çok hızlı hareket edebiliyor birlik içerisinde. Sorun tüm AB'yi etkiliyorken yapısından dolayı AB hızlı hareket edemedi ve her üye kendi başına kaldı. Felaketin boyutu ortadayken ve bütün üyeler ortaklaşa hızlı bir reaksiyon vermeleri gerekiyorken veremediler. Çünkü hızlı ve etkin karar verme mekanizmaları yok.

AB ne deve ne de kuş olabildi. Yani ne bir ulus devlet ne de federal bir yapı. AB'nin ulus üstü olarak nitelendirilen bu yapısının önümüzdeki süreçte tartışılacağını düşünüyorum. Bu açıdan AB çok daha zor bir döneme giriyor. Şu anda Schengen ve benzeri uygulamalar askıya alındı biliyorsunuz. Sınır kontrolleri başladı birçok yerde. AB'ye dışarıdan gelişler de askıya alındı. Dolayısıyla çok zor günler bekliyor Avrupa Birliği'ni.

## Bu salgın küreselleşmenin çok zararlı bir yönünü de karşımıza çıkardı. Bundan sonraki süreçte devletler daha içe kapanık bir yöne doğru mu ilerler yoksa küreselleşme daha güçlü bir hale mi gelir?

Kapitalist büyüme ekonomisi ona alternatif uygulanabilir başka bir paradigma ortaya çıkana kadar dünyaya hakim olmaya devam edecektir. Küreselleşmeyi tersine çevirmek mümkün değil. Dolayısıyla küreselleşme katlanarak devam edecektir. Ama sorunların küresel olduğu bir

verde ulus devlet temelli çözümlerin hiçbir işe yaramadığının da herkes farkına varacak. Daha korumacı, daha sınırların kontrol altında olduğu bir siyaset içeride tartışılacaktır. Fakat diğer taraftan da siz ne kadar da izole ederseniz edin, ne kadar korumacı olursanız olun Çin'de ortaya çıkacak bir mikrop bütün dünyayı kasıp kavurabilecektir. Bu krizlere yönelik daha güçlü, daha müdahaleci uluslararası kuruluşların gündeme geleceğini diye düşünüyorum.

### TÜRKİYE DÜŞMANLIĞI

**Herkesin can derdine düştüğü bir ortamda Batı medyasının Türkiye karşıtlığı konusundaki tavrının da devam ettiğini görüyoruz. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?**

Şurası çok net ve açık; Batı medyasının önemli bir bölümü, özellikle Türkiye'ye ideolojik olarak düşman olan ve belli lobiler tarafından yönlendirilen bir medya. Bunlar bağımsız falan değil. Bu tamamen bir illüzyondan ibaret. Bunlar bir merkezden hareket ediyormuş gibi davranıyorlar. Bu kriz Çin'de başladıktan sonra krizin -Dünya Sağlık Örgütü'ne göre- merkezi Avrupa olmasına rağmen krizle ilgili, virüsle ilgili yaptıkları haberlerde Türkiye'de çekilen fotoğrafları kullandılar. Alman medyası, İngiliz medyası, Amerikan medyası ve tabii Rus medyası. Avrupa konulu haberlerde, kasıtlı olarak Türkiye'den fotoğraflar kullandılar. Bu geçmişten gelen bir hesaplaşmanın devamı. Bu kriz ortamında kendi ülkelerindeki sorunları dile getirmeleri gerekirken bu medya organları işi gücü bırakıp Türkiye'yle ilgili manipülasyona devam ediyorlar.

### AVRUPA'DA KABULLENİŞ

**İngiltere'de virüsün tamamen yayılması gerektiği, ancak bu şekilde toplumun bulaşıcılık kazanacağı yönünde bir yaklaşım da mevcuttu. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Bu krize üç türlü tepki verme durumunu gördük. Birincisi Çin gibi geniş bir coğrafyada milyonlarca insanın izolasyon ve karantina altına alınması gibi çok aşırı müdahaleci bir uygulama. Bu modeli uzun vadede sürdürmek iki nedenden zor, birincisi virüse karşı bir aşı olmadığı ve salgın küresel hale dönüştüğü için önlemler gevşetilir gevşetilmez salgın tekrar başlayacaktır. İkincisi ise bütün ekonomiyi durduran bir sokağa çıkma yasağının 12 ayı bulabilecek olan aşı bulunması sürecinde uygulanması hiçbir devletin iktisadi açıdan sürdürebileceği bir durum değil.



**FELAKETİN BOYUTU ORTADAYKEN VE BÜTÜN ÜYELER ORTAKLAŞA HIZLI BİR REAKSİYON VERMELERİ GEREKİYORKEN VEREMEDİLER. ÇÜNKÜ HIZLI VE ETKİN KARAR VERME MEKANİZMALARI YOK. MESELA BU KRİZDE İTALYA VE İSPANYA GİBİ ÇOK BÜYÜK KAYIPLAR VEREN ÜLKELERDE AB KARŞITI HAREKETLER GÜÇLENECEKTİR.**

İkinci yöntem ise salgını bazı önlemlerle olabildiğince yavaşlatıp sağlık sisteminin çökmemesini sağlayarak mümkün olduğu kadar insanın hayatını kurtarmak. Bu yapılıyorken önemli ölçüde kısıtlanmış olsa da iktisadi faaliyetler devam ettirilip, başka toplumsal ve ekonomik sorunların önüne geçilmeye çalışılıyor. Bu bıçak sırtında giden daha sofistike bir virüsle ve beraberinde getirdiği toplumsal ve ekonomik sorunlarla mücadele etme yöntemi. Türkiye bu yöntemi benimsemiş gözüküyor. Avrupa'da İsveç ve Almanya gibi ülkeler de bu yöntemi takip ediyor.

Üçüncü yaklaşım ise İngiltere'nin krizin ilk anlarında benimsediği hızlandırılmış sürü bulaşıcılığı yöntemi. Bu yöntemde nüfusun önemli bir bölümüne hızlı bir şekilde virüsün yayılmasına göz yumarak çok hızlı bir şekilde sürü bulaşıcılığı kazanılması hedefleniyor. Bu yaklaşımın en tehlikeli tarafı sağlık sisteminin çökecek olması ve normalde kurtarılabilecek olan yüzbinlerce insanın hayatını kaybedecek olması. Bu yaklaşım İngiltere'de övgüye boğuldu. İngiliz medyasında haberler yapıldı, *The Guardian*'da ve daha birçoğunda. Mesela BBC şöyle bir haber yaptı: "Hiçbir akademisyen hükümetin bu planına karşı çıkmıyor, bunu gayet mantıklı buluyor." Buna tepki gelince "hiçbir ana akım akademisyen" diye değiştirmek zorunda kaldılar. Daha sonra ortaya çıktı ki; yapılan hesaplamalarda bir yıl içerisinde İngiltere'de 300 bin ile 500 bin kişinin bu virüsten ölmesi bekleniyor. BBC başta olmak üzere İngiliz medyası bu durumu gayet normal bir durummuş gibi yazdı ve bu şekliyle topluma da benimsetmeye çalıştı.

İngiltere'de yaşayan eczacı bir arkadaşım bana dedi ki; "Yapılacak bir şey yok, tedavisi yok. Gripten de insanlar ölüyor." Ben de dedim ki; "Gripten bir senede kaç kişi ölüyor İngilterede?" "Bilmiyorum bir bakayım" dedi ve sonra "30 bin

kişi ölüyormuş” dedi. “30 bin ile 300 bin aynı mı?” dedim. O da, “Aynı değil ama yapacak bir şey yok. Güçlü olan ayakta kalacak.” İşte tam da böyle bir düşünce medya organları ile topluma benimsetilmeye çalışıldı. Çok acayip bir durum. Bağımsız gibi pazarlanan bu medya organları da hükümetin bu kadar gayri insani uygulamasına yönelik PR çalışmaları yaptılar. “Bırakalım ölen ölsün, kalan sağlar bizimidir” politikasının medya eli ile halka benimsetilmesi dehşet verici bir durum. Daha sonra gelen Boris Johnson bu politikadan aniden vazgeçerek sokağa çıkma yasağı ilan etti, ama virüs İngiltere’de yayılacağı kadar yayılmıştı. Bunun bedelini İngiltere halkı İtalya ve İspanya gibi çok ağır şekilde ödeyecek.

Mesela İngiliz Başbakanı Boris Johnson, “Sevdiklerinizi kaybedeceksiniz” dedi. Doğru, virüs dünya nüfusunun önemli bir kesimine bulaşacak ama bunu zamana yayabilirsiniz. Ekonomik bedeli olmasına rağmen yavaşlatabilirsiniz. Bu sayede çok daha az insan ölecek. Çünkü sağlık sistemi çökmeyecek, yoğun bakım ünitelerinin kapasitesi aşılmayacak ve hastalar tedavi edilebilecek. Ve belki de bu süre içerisinde aşı veya etkin bir tedavi yöntemi bulunacak ya da virüs SARS da olduğu gibi mutasyona uğrayarak yok olacak.

## ŞEHİR HASTANELERİ FARKI

**Türkiye ile Avrupa’nın bu salgınla mücadele sürecini karşılaştırdığımızda, nasıl bir fark ortaya çıkıyor?**

Türkiye başından itibaren bu salgınla ciddi şekilde mücadele etti. Çin’le uçuşları ilk önce durduran ülkelerden biri oldu. Daha sonra İran’da mesele çok ciddileştiği zaman İran’la kapılar kapatıldı, uçuşlar durduruldu, Irak’la durduruldu. Türkiye süreci başından beri yakından takip ederek hızlı adımlar attı.



**AB NE DEVE  
NE DE KUŞ  
OLABİLDİ. YANI  
NE BİR ULUS  
DEVLET NE  
DE FEDERAL  
BİR YAPI.  
AB’NİN ULUS  
ÜSTÜ OLARAK  
NİTELEN-  
DİRİLEN BU  
YAPISININ  
ÖNÜMÜZDEKİ  
SÜREÇTE  
TARTIŞIL-  
CAĞINI  
DÜŞÜNÜYORUM.  
BU AÇIDAN AB  
ÇOK DAHA ZOR  
BİR DÖNEME  
GİRİYOR.**

Burada tabii ki ilk olarak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi sayesinde hızlı karar alma mekanizmalarının işlemesi çok önemli. İkincisi ise uzun zamandır sağlık sistemine yapılan yatırımlar bu kriz karşısında elimizi çok rahatlattı. Düşünün mesela biz 1990’lardaki sağlık sistemimizle bu salgına yakalansaydık, geçmişteki SSK hastaneleri ile ne yapardık? Şehir hastaneleri ve diğer hastanelere yapılan yatırımların şu anda hem işlevsel hem toplumsal moral açısından ne kadar önemli olduğunu gördük. Daha önce şehir hastanelerine yönelik yapılan eleştirilerin tamamen ideolojik ve temelsiz olduğu da ortaya çıkmış oldu. Çünkü Türkiye’nin buna ihtiyacı vardı. Hala daha fazla hastaneye ihtiyaç var. Mesela planlanan bütün Şehir Hastaneleri bitmiş olsaydı elimiz çok daha rahat olurdu.

Şu an İran’da otoparkların hastaneye çevrildiğini görüyoruz. Örneğin şu anda Berlin’de bin yataklı sadece koronavirüs için geçici bir hastane yapılması planlanıyor. İspanya ve İngiltere’de fuar alanları derme çatma hastaneler haline getiriliyor. Türkiye’deki altyapı ve ARGE yatırımlarının ne kadar kritik olduğunu böyle kriz dönemlerinde görüyoruz. Bunların değeri böyle kriz dönemlerinde ortaya çıkıyor. Mesela savunma sanayine on beş yıldır yatırım yapıyorsunuz. Sonra bir gün Rusya’yla İdlib’de yaşadığınız bir sorunda, savaş uçaklarınızı İdlib’e sokmadan SİHA’larınızla Suriye’nin hava savunma sistemlerini vurabiliyorsunuz ama bu on beş yıllık yatırım sonucu gelen bir çıktı. Eğer bu on beş yıllık sağlık alanındaki yatırım olmasaydı bugün büyük bir krizle karşı karşıyaydık.

Örneğin, 1999 Marmara depremine devletin verdiği tepkiyle Elazığ depremine verilen tepkinin farkı apaçık ortada. Bazı insanlar diyorlar ki; “Kaçınılmaz bir şekilde bu gelişme olacaktı.” Bu tabii ilerlemeci ideolojinin bir yansıması. Fakat ilerleme otomatik gerçekleşmiyor ki. İyi yönetim ve istikrar olursa ilerleme olur. Bazı Afrika ülkeleri elli yıldır yerinde sayıyorlar. Eğer iyi yönetim olmazsa ilerleme olmaz kısacası. 1990’lardaki Türkiye, 1999 depremi öncesinde olmuş başka depremlerden hiçbir şekilde ders çıkarmadı, devlet 1999 depreminde çöktü. Müdahale edemedi, kurtarılabilecek binlerce insan enkaz altında veya hastanelerde öldü, toplu mezarlara gömüldü. Türkiye’de ideolojik körlük yaşayan kesimler var. Yurt dışından finanse edilen medya, Türkiye’de kendi ajandasını takip etmek için bu kesimleri kullanarak bu yatırımları kötülüyor. Bu da işin başka bir boyutu.

### AB ÇÖZÜM ÜRETEMİYOR

**Bir de AB'nin reaksiyon veremediği bir de mülteciler meselesi var. Özellikle sınırları açmamızın ardından Avrupa'nın Suriyeli mülteciler konusundaki duyarsızlığını bir kez daha gördük. AB, çözüm konusundaki yükü paylaşmak için neler yapmalı?**

AB'nin karşı karşıya olduğu kriz ve ikilemin başka bir yansıması da bu mülteci meselesi. Sınırların olmadığı herkesin rahat hareket edebildiği birlik bir taraftan da ortak sorunlara gebe. Özellikle dış politikada ortak bir tepki koyamıyorlar. Bunu nerede gördük? Avrupa Birliği'nin en zayıf olduğu alanlardan biri dış politika ve güvenlik alanı. Buralarda özellikle ulus devletler kendi ellerindeki yetkilerini bırakmak istemiyorlar haklı olarak. Bosna Hersek krizinde biliyorsunuz; Avrupa'nın hemen yanı başında bir iç savaş başladı, binlerce insan öldü, bir soykırım yaşandı. Avrupa buna müdahale edemedi. En sonunda NATO üzerinden ABD geldi, müdahale etti ve oradaki sorunu dondurdu en azından. Libya krizine bakalım; Libya'da Avrupa Birliği ülkeleri farklı taraftarı destekledi ve oradaki sorun aslında direkt Avrupa'nın güvenliğini tehdit eden bir sorun. Buna rağmen hala bir çözüm üretemiyorlar.

Suriye meselesi uzun zamandır Avrupa'yı etkiliyor fakat orada da Avrupa Birliği liderlik alıp çözüm üretemedi. Çünkü ABD'ye bakıyorlar, ABD'den çözüm bekliyorlar. Obama'dan sonra Suriye'de çözümsüzlüğü politika olarak benimsedikleri için Trump'ın da umurunda değil. Ve AB şu anda Suriye konusunda hiçbir şey yapamıyor. Mülteciler üzerinden konuşacak olursak, sorunu Türkiye'de tutarak çözebileceklerini düşünüyorlar. Fakat şu son yaşanan gelişmeler gösterdi ki; eğer Suriye'de, Esed rejimi, İran ve Rusya'ya karşı ciddi bir güç gösterisinde bulunmazsanız, onlar etnik temizlik yapıp milyonlarca mülteci üreterek ve Suriye'yi insansızlaştırarak bu sorunu kendi lehine çözecekler. Türkiye İdlib'de bunu engelledi. Sahada karşısında İran, Hizbullah, Esed rejimi ve arkasında da Rusya olmasına rağmen tek başına gerçekten de tek başına bunu engelledi.

Avrupa Birliği'nin yapması gereken şey çok rasyonel aslında; sahaya asker göndermelerine gerek yok ama özellikle hava savunma sistemleri konusunda Türkiye'ye destek verselerdi, Türkiye çok daha kolay bir şekilde güvenli bölgeyi oluştururdu. Ayrıca hem Esed rejimine hem İran'a hem de Rusya'ya bu sorunun bu şekilde çözülemeyeceğini ciddi bir



**BATI MEDYASI,  
SALGININ  
MERKEZİ  
AVRUPA  
OLMASINA  
RAĞMEN  
VİRÜSLE İLGİLİ  
YAPTIKLARI  
HABERLERDE  
TÜRKİYE'DEN  
GÖRÜNTÜLERİ  
ÖN PLANDA  
TUTTULAR.  
AVRUPA  
KONULU  
HABERLERDE,  
KASITLI OLARAK  
TÜRKİYE'DEN  
FOTOĞRAFLAR  
KULLANDILAR.  
İŞİ GÜCÜ  
BIRAKIP  
TÜRKİYE'YLE  
İLGİLİ  
MANİPÜLAS-  
YONA DEVAM  
EDİYORLAR.  
BU GEÇMİŞTEN  
GELEN BİR  
HESAPLAŞ-  
MANIN DEVAMI.**

şekilde gösterirdi ve yeni mülteci dalgaları oluşmazdı. Fakat Avrupa Birliği'nde bunu yapabilecek cesaret ve liderlik yok. Dolayısıyla "Türkiye'ye sadece beş, altı milyar avro verelim, sınırlarımıza da dikenli tel çekelim, bütün uluslararası anlaşmaları çiğneyerek sınırda mültecileri öldürerek, zorla geri göndererek bu süreç yürüsün" diyorlar. Bütün bunlar AB'nin insan haklarıyla ilgili sözleşmelerine ve Cenevre Sözleşmesine aykırı. Bir şekilde "Bütün bunları yapalım ve bu sorunu kendimizden uzak tutalım" diyorlar. Yani sorunu çözen ya da en azından kaynağında donduran değil ne olurda olsun kendisinden uzakta tutmaya çalışan bir yaklaşım. Kafayı kuma gömen bir politika izliyorlar hala. İdlib'de Türkiye'nin müdahalesiyle sorun donduruldu ama altı ay sonra yine belki aynı krizi konuşuyor olacağız.

### SURİYE'DE ÇELİŞEN HEDEFLER

**Avrupa'nın Suriye'de Esed'e baskı yapabilecek, siyasi süreci geçiş konusunda çözüm üretebilecek bir gücü var mı?**

Gücünün olmadığını iddia etmek çok abes olur, çünkü bakıyorsunuz Fransa'nın, Suriye'de kendince bazı hedefleri vardı ve Fransız Özel Kuvvetleri orada bir PKK devleti kurmak için inceden inceye çalışıyordu. Hadi diyelim askeri bir müdahaleyi kamuoylarına kabul ettiremezler ki; isteseler medya gücüyle kamuoylarını ona da ikna ederler. Irak ve Libya müdahaleleri buna örnek. Ekonomik ve diplomatik baskı yapma kapasiteleri mevcut. Politikalarına ve çıkarlarına uygun olduğunu düşündükleri durumlarda bu güçlerini kullanmaktan çekinmiyorlar. Şunu kabul edelim; Avrupa'da çeşitli aktörler, Suriye üzerinden Türkiye'yi de zayıflatmak istiyor. Esas meselelerden biri bu. Bu aktörlerin Suriye'de birbiriyle çelişen birçok farklı hedefleri var. Bu hedeflerin hepsine birden ulaşmaya çalışıyorlar

ama bazılarında vazgeçmek zorundalar. Sahadaki gerçeklik bunu dayatıyor çünkü.

Suriye'nin kuzeyinde bir PKK devleti kurmaya çalıştılar beceremediler, bunun Türkiye'yi de istikrarsızlaştırarak kendi ellerini de rahatlatabileceklerini düşünüyorlardı. Bir türlü vazgeçemiyorlar bu hedeflerden ve rasyonel bir politika izleyemiyorlar. Mesela NATO üzerinden olmazsa Avrupa Birliği ulus devletler üzerinden -Fransa, Almanya veya İspanya gibi- hava savunma sistemlerini Türkiye'ye gönderebilir. Bu sadece bir mesaj vermektir. Bu mesajı gördüğü zaman Rusya ve Esed rejimi geri adım atacaktır. Fakat bu mesajı bir türlü Avrupa veremiyor, meselenin bu şekilde ortada çözülebileceğini düşünüyorlar. Aslında kendi kendilerine zarar veriyorlar. İşte terör dalgası Avrupa'yı vurdu, akabinde mülteci krizi geldi ve bu aşırı sağ güçlendirdi. Aşırı sağ AB'nin altını oyuyor, içeride ırkçılık yükseliyor, devletler arasındaki milliyetçilik yükseldikçe AB içerisinde de sürtüşmeler artıyor.

Bu gidişat demokrasi karşıtı güçleri güçlendiriyor. Avrupa Birliği'nin bu muamma içerisinde çıkabilmesi lazım ama önceliklerini de doğru şekilde planlayabilmiş değil AB ülkeleri. Dolayısıyla durumu idare ederek meseleyi çözebileceklerini düşünüyorlar. Öteledikçe de sorun daha çok büyüyor. Avrupa Birliği kendi kendine zarar veriyor. Mesela mültecilerle ilgili bütün söylemlerini kendisi çöktü. İnsan haklarıyla ilgiliydi hepsi. Bugün, yarın, bundan sonra insan hakları dediği zaman kim Avrupa Birliği'ni ciddiye alacak? Mesela siz ilk krizde üye olmayan Sırbistan gibi Avrupa ülkelerini, daha da kötüsü İtalya ve İspanya gibi AB üyesi ülkeleri kaderleri ile başbaşa bırakırsanız Sırbistan, İtalya size diyecek ki, "Hangi AB'den bahsediyorsunuz?". Olayın sıcaklığı geçip toz duman dağılınca bütün bunlar sorgulanacak.

## AB ZAYIFLIYOR

**AB mülteciler konusunda Türkiye'ye verdiği sözleri tutmadı. Türkiye'nin sınırları açmasından sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan ile muhataplar arasında yeni görüşmeler oldu. Sizce bu sorunun çözülür mü?**

Burada 6 milyar avro gibi yeni bir yardım paketi önerileceği konuşuluyor Avrupa'da. Diğer taraftan vize muafiyeti konuşuluyor ama belki de iki sene sonra serbest dolaşımın kalmadığı bir Avrupa olacak. Yani AB hala Türkiye ile müzakere ederken elinin 2000'lerdeki gibi 90'lardaki gibi güçlü olduğunu zannediyor ve Türkiye'ye -kendince- parmak sallayarak, Türkiye'yi terbiye ederek bir müzakere yapabileceğini düşünüyor.


O AB'den bugüne çok şey değişti. Bugün 2020'deyiz. Türkiye ile ilgili zaten serbest dolaşım konusunda birçok ülke kendi vatandaşlarını ikna edemez. Dolayısıyla burada AB'nin Türkiye'ye önerebileceği çok fazla bir şey yok. Burada en rasyonel olanı özellikle gümrük birliği ile ilgili modernizasyonun yapılması ve kapsamının genişletilmesidir. Bundan iki taraf da ekonomik olarak fayda sağlayacak. Bunu bile irrasyonel bir şekilde siyasi meselelere bağlayarak ellerinde bir koz haline çevirdiler. Fakat bu kendine de zarar veren bir şey, belki de 2-3 sene sonra bunların da çöktüğünü göreceğiz. Gün geçtikçe zayıflayan bir AB'den bahsediyoruz. Şu durumda Türkiye'ye verebilecekleri tek somut destek mültecilere yönelik maddi ve Suriye'nin kuzeyinde kurulacak olan bir güvenli bölgeye yönelik diplomatik destek gibi gözüküyor.

**AB'nin mülteci alımı olabilir mi?**

Böyle bir mülteci alımını şu an kendi kamuoyuna kabul ettirebilecek bir Avrupa olduğunu düşünmüyorum açıkçası ama

belli oranlarda alabilirler. Zaten mülteci almamak uğruna her türlü insani erdemi ayaklar altına nasıl alabileceklerini de Yunanistan sınırında gösterdiler. Türkiye de bunun karşılığında "Ben de anlaşmaya varmak zorunda değilim, giden gider" dedi. Tabi kaçan kaçıyor, Avrupa'ya birçok insan geçiyor. Yaz dönemi yaklaştıkça da özellikle Yunanistan üzerinden, Adalar üzerinden Avrupa'ya çok ciddi geçişlerin olacağını göreceğiz. Türkiye'nin de bunu yapması gayet normal. Suriye'de, İdlib'de Türkiye bu şekilde yalnız bırakılıyorsa sorunun bir parçası olan ülkeler de bu yükten kaçamazlar.

**Suriye'de 1 milyona yakın insan hayatını kaybetti, Akdeniz'de bebeklerin cesetleri sahile vurdu. Çok trajik şeyler yaşandı. Koronavirüs salgını ile şimdi Avrupa da zor durumda. Bu tablo mülteciler konusunda vicdani anlamda AB'yi etkiler mi?**

Bence etkilemez. Şu andaki gidişatta Avrupa'daki göçmen sayısının azaltılması, mülteci sayısının azaltılmasıyla ilgili bir söylem var. Dolayısıyla bu yönde bir politika değişikliğini gerçekleştirebilecek cesur siyasetçiler de yok. Bunu kabul ettirebilecekleri geniş halk kitleleri de yok. Avrupa ülkelerinden bu konuda somut bir adım beklemek çok zor açıkçası. Tabii ki neticede, Türkiye-Yunanistan sınırındaki yahut Akdeniz'deki mültecileri durdurabilirsiniz ama virüsleri durduramıyorsunuz. Dolayısıyla dikenli teller örelim, duvarları yükseltelim, dünyanın geri kalanı yangın içerisindeyken hem o bölgelere mal satalım hem de Avrupa Kalesinde mutlu mesut yaşamaya devam edelim paradigması çöktü. Umarım bu yeni döneme hızlıca adapte olurlar, zira AB bizim komşumuz ve birçok sorunumuz ortak. 

**Avrupa Birliği'nin ve üye devletlerin yapması gereken şey çok rasyonel aslında; Suriye'de sahaya asker göndermelerine gerek yok ama özellikle hava savunma sistemleri konusunda Türkiye'ye destek verselerdi, Türkiye çok daha kolay bir şekilde güvenli bölgeyi oluştururdu.**